

NORBERT SPANNENBERGER:

A magyarországi Volksbund Berlin és Budapest között 1938–1944

„A sváb hazaárulók a magyar nép ellen elkövetett bűneikre most, ebben a világháborúban tették fel a koronát [...]. Szemérmetlen nyíltsággal tagadták meg ezt az országot, öltöztek náci egyenruhába, szervezkedtek Volksbundokba. A magyarság biztosította szabadságukat, ők segítettek eltiporni a magyar nép szabadságát” – írta a Szabad Nép 1945 tavaszán a kollektíven bűnösnek kiáltott német kisebbségről. A háború szinte még véget sem ért, a propagandisták uszítása már elkezdődött, s ez sok könnyet szült a következő években.

A Volksbund történetével foglalkozó magyar történettudomány évtizedeken keresztül a politika szolgálatában állva ítélkezett a szervezetről, és ez a hatalomnak létérdeke volt, hiszen ez volt az erkölcsi alap az egész nemzetiség egységes megbüntetéséhez. Ebben az időszakban gyakorlatilag tabutémának számított viszont a több tízezer német férfi és nő 1944 végén kezdődött kálváriája, belföldi internálása és szovjet munkatáborokba való hurcolása.

A rendszerváltás óta azonban lehetőség van e tragédiával is foglalkozni, ennek köszönhetően több értékes könyv született a témakörben. 2005-ben jelent meg Bank Barbara és Óze Sándor *A „német ügy” 1945–1953. A Volksbundtól Tiszalökiig* című kiváló könyve, amely a meghurcolás hiteles, megrázó dokumentumgyűjteménye. A közelmúltig azonban nem készült olyan munka, amely átfogóan foglalkozna a Volksbund történetével. Bár közhelynek számít a kifejezés, éppen ezért hiánypótló Norbert Spannenberger *A magyarországi Volksbund Berlin és Budapest között* című könyve, amely egyébként a szerzőnek a müncheni Ludwig Maximilians

Egyetemen 1999-ben elfogadott doktori disszertációja. A vastos mű minden részletre kiterjedően mutatja be a szervezet történetét, a létrejöttét megelőző időszak bonyolult bel- és külpolitikai eseményeit. A könyv tabuk tucajtait dönti le, elolvasása után biztos, hogy gyökeresen más képp látjuk a Volksbund történetét, vezetőinek életpályáját.

Részletesen bemutatja a Volksbund magyarországi vezetőjének, Franz Baschnak az életútját is, jelentősen árnyalva a róla az elmúlt évtizedekben kialakított képet. Az 1946-ban nyilas háborús bűnösökkel egyetemben kivégzett Basch elő-

szőr jelenik meg olyan személyiségként, aki nem a Harmadik Birodalom szervilis kiszolgálója volt. Spannenberger ábrázolása szerint még a körülmények áldozataként is a hazai németység relatív függetlenségét akarta megőrizni az elképesztő nyomás alatt. Hogy ez mennyire sikerült, még az utókor feladata továbbkutatni és eldönteni. Hozzá hasonlóan a többi magyarországi német, aki Volksbund-tag is volt, ragaszkodott ahhoz a földhöz, ahol született. Az állítólagos náci szervezet egyébként a háború alatti vég nélküli belpolitikai küzdelemben nem a szélsőjobb oldali ellenzék, hanem a választott kormányok hűséges támasza volt. Az is előfordult, hogy a nyilas jelölttel szemben csak a Volksbundszavazatokkal sikerült 1939-ben kormánypárti képviselőt választani, viszont a kormányon lévő Magyar Élet Pártja aktivistái mindent elkövettek azért, hogy a kormánypárt színeiben induló volksbundos jelölttel szemben az ellenzéki nyilas jelölt nyerjen.

A könyv témájába nem tartoznak bele az 1945 utáni események, pedig az ezt követő időszakban sújtotta a kiteljesedő kommunista diktatúra kollektív büntetéssel az egész magyarországi német népcsoportot. Sokukat kitelepítették az országból, ezzel el is veszítettük a rendkívül szorgalmas, főként mezőgazdasággal foglalkozó etnikum nagy részét. Szinte nem volt település, ahonnan

ne indultak volna a szégyenletes döntés következményeként marhavagon-szerelvények emberszállítmányokkal. Akiket sorsuk nem vetett messzire őseik által választott új hazájuktól, azok elvesztették vagyontukat és színes kultúrájukat, minden nap, mindenhol megaláztatásnak voltak kitéve. Ha az országot járjuk, egyre több településen látunk emléktáblákat, megrázó szobrokat, melyek a kisebbség tragédiájára emlékeztetnek. Az említett tények miatt lehetetlen a Volksbundot egyszerű politikai és kulturális egyesületként vizsgálni, ugyanis sok százezer ember egyéni tragédiája húzódik meg mögötte. Erre emlékeztetni és emlékezni mindannyiunk kötelessége.

TULOK PÉTER

*(Lucidus Kiadó, Budapest, 2005,
430 oldal, 4800 Ft)*

FEJTŐ FERENC:

Mégiscsak a szociáldemokrácia

Fejtő Ferenc könyvének címe sejteti, hogy olyan műről van szó, amely elválaszthatatlan szerzőjének személyiségétől, életútjától, politikai értékvalasztásától. Fejtő azt szeretné, ha végigjárnánk azt az utat, amelyet a radikális baloldaltól önkritikus szociáldemokratává válása során ő is